

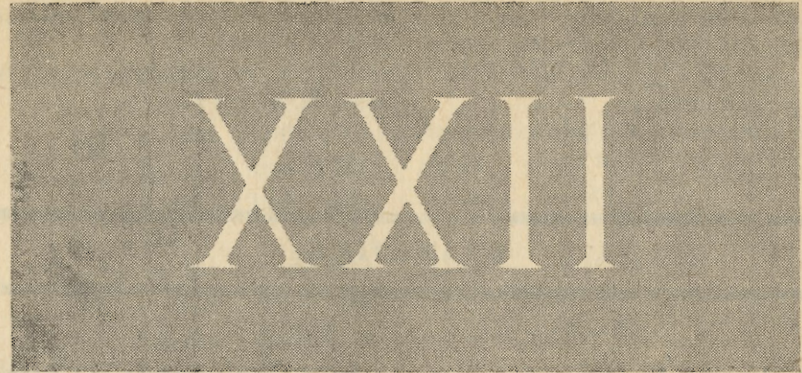
Omnēs deī apud Rōmānōs antiqūōs in magnō honōre erant.
Ennius poēta nōmina deōrum duōbus versibus ēnumerat:

Iūnō, Vēsta, Minērva, Cerēs, Diāna, Venūs, Mārs,
Mércuriús, Iovis, Néptūnús, Vulcānus, Apóllō.

caelum, i, n. nebe; — pater deum = pater deōrum — Olympus, i, m. Olymp;
hora na hranicích Thesálie, sídlo bohů — Iūnō, ōnis, f. Juno; manželka
a sestra Jovova — uxor, ōris, f. manželka — habitō, ās, āre bydlet, sídlit —
Plūtō, ōnis, m. Plutón; bůh podsvětí — imperium, ii, n. vláda, moc; říše —
aqua, ae, f. voda — inferi, ōrum, m. podsvětí — Cerēs, eris, f. Ceres; staro-
italská bohyně úrody — frūgēs, um, f. plodiny, úroda, obilí — inventrix, icis, f.
vynálezkyň — agricultūra, ae, f. (vzdělávání polí) zemědělství — sōl, sōlis, m.
slunce — versus, ūs, m. verš — ēnumerō, ās, āre vypočítávat — Vēsta, ae, f.
Vesta; bohyně domácího a státního krbu, jehož oheň nesměl nikdy vy-
hasnout; udržovaly jej vestálky — Minērva, ae, f. Minerva; bohyně
moudrosti, řemesel, umění a věd — Iovis = Iuppiter — Vulcānus, i, m.
Vulkán; bůh ohně.

Freska z Pompejí

Konjunktiv prézentu a imperfekta sloves 2.—4.konjugace

1. Vivat, crēscat, flōreat patria nostra! 2. Prīma lēx amīcitiāe
sanciātur, ut ab amīcīs honesta petāmus, amīcōrum causā honesta
faciāmus. 3. Audiātur et altera pars! 4. Amēmus patriam, pāreāmus
lēgibus, posteritātis glōriāe serviāmus! 5. Cicerō scribit: Servi
pārent propter metum, hominēs autem liberī pāreant propter
officium!

6. Sī magistrōrum praeceptis oboedirētis, nōn pūnirēmini.
7. Pācem bellō antepōnāmus! 8. Utinam semper ratiōne regāris!
9. Cūrāte, ut valeātis; nōs semper, ut valērēmus, cūrābāmus. 10. Me-
moriā cottidiē exerceāmus, nē minuātur.

alter, era, erum druhý

antepōnō, is, ere dávat přednost;
pācem bellō (dat.) míru před vál-
kou (= klást mír před válku)

causā (předl. s gen.; klade se za sub-
stantivum) kvůli, pro

crēscō, is, ere růsti

honestus, a, um čestný, důstojný

metus, ūs, m. strach

oboediō, is, ire (patrī) poslouchat,

být poslušen (otce)

pars, partis, f. část, strana

petō, *is, ere* žádat
posteritās, *ātis, f.* potomstvo; *glōria posteritātis* (gen. objektivní) sláva u potomstva
propter (předl. s ak.) pro, kvůli

ratio, *ōnis, f.* počet; způsob; rozum
regō, *is, ere* řídit
sancio, *is, ire* posvětit, ustanovit
valeō, *ēs, ēre* být zdrav

GRAMATIKA

Znakem konjunktivu **prézentu** sloves 2.—4. konjugace je **-a-**, které se vkládá ve všech osobách aktiva i pasíva mezi **prézentní kmen** a **osobní přípony**. Koncovky jsou

v aktivu: -am, -ās, -at, -āmus, -ātis, -ant
 v pasívu: -ar, -āris, -ātur, -āmur, -āminī, -antur

2. konjugace	3. konjugace	4. konjugace
mone- am at napomínám	leg- am at čtu	audi- am at slyším
mone- ās	leg- ās	audi- ās
atd.	atd.	atd.
mone- ar at jsem napomínán	leg- ar at jsem čten	audi- ar at jsem slyšen
mone- āris	leg- āris	audi- āris
atd.	atd.	atd.

Pozor!

V 1. osobě sg. se konjunktiv **prézentu** sloves 3. a 4. konjugace shoduje tvarem s 1. os. sg. **futura I**. V ostatních osobách se konjunktiv **prézentu** od **futura I** liší.

Pozorujte:

futurum I.		konjunktiv prézentu	
akt. leg- am	budu číst	leg- am	at čtu
leg- ēs	budeš číst	leg- ās	at čteš
leg- et	bude číst	leg- at	at čte
atd.		atd.	
par. leg- ar	budu čten	leg- ar	at jsem čten
leg- ēris	budeš čten	leg- āris	at jsi čten
leg- ētur	bude čten	leg- ātur	at je čten
atd.		atd.	

Konjunktiv imperfekta se tvoří i u sloves 2.—4. konjugace právě tak od **aktivního infinitivu prézentu** jako u sloves 1. konjugace přidáním osobních přípon:

2. konjugace	3. konjugace	4. konjugace
<i>monēre</i> - m napomínal bych	<i>legere</i> - m četl bych	<i>audire</i> - m slyšel bych
<i>monērē</i> - s	<i>legerē</i> - s	<i>audirē</i> - s
atd.	atd.	atd.
<i>monēre</i> - r byl bych	<i>legere</i> - r byl bych	<i>audire</i> - r byl bych
<i>monērē</i> - ris napomínán	<i>legerē</i> - ris čten	<i>audirē</i> - ris slyšen
atd.	atd.	atd.

Upozornění: V tabulkách (str. 234—237) všimněte si přehledu slovesných tvarů tvořených od **prézentního kmene**.

CVIČENÍ

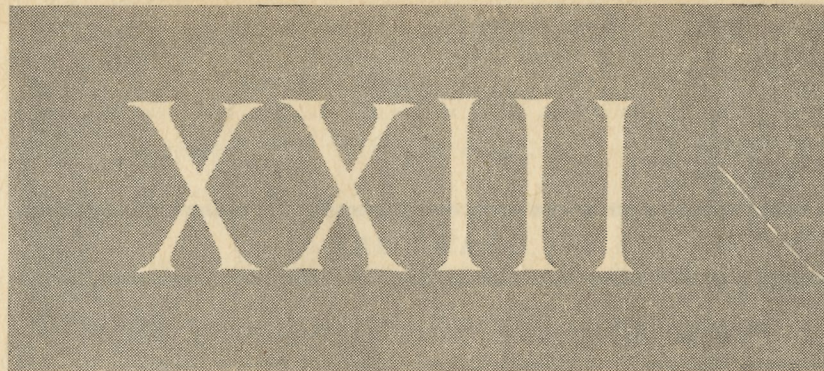
- Kterými koncovkami je charakterizován konjunktiv **prézentu** sloves 1.—4. konjugace?
- Vyhleďte v tabulce (Přehled slovesných tvarů...), které dva tvary sloves 3. a 4. konjugace znějí v latině stejně.

- c) Přeložte tyto slovesné tvary: dělēs, castīgēs, pūniēs; pūniāmus, pūniēmus, pūniēmur, pūniēbātis, pūnītis, pūnīrī; pārērēmus, pārēmus, parāmus, pāreāmus, parārēmus; vīvēmus, vīvāmus, vīvimus; venīmus, veniēmus, nē veniāmus, veniēbāmus!
- d) Větu *Bellum non geritur* převedte do všech dosud známých časů a způsobů!
- e) Věty č. 1—4 dejte do futura I. Dejte do plurálu věty č. 3, 8! Do singuláru věty č. 4, 6, 7!
- f) Kdy budete spojku *nē* překládat ať ne a kdy aby ne?
- g) Zdůvodněte latinský původ a vysvětlete význam těchto slov běžných v češtině: alternativa, audience, petice, preceptor, racionální, servírovat!

ŽIVÁ LATINSKÁ SLOVA

Sērō venientibus ossa.
 In mediās rēs.
 Dūra lēx, sed lēx.
 Fortiter in rē, suāvissimē in modō.
 Nōn multa, sed multum.

sērō pozdě — *os, ossis, n.* kost (srovnej s naším příslovím: Kdo pozdě chodí, sám sobě škodí.) — *medius, a, um* střední, prostřední, uprostřed (jsoucí); *in mediās rēs* k jádru věci, bez dlouhých úvodů — *dūrus, a, um* tvrdý — *modus, i, m.* míra, způsob — *multa* mnoho věcí, slov — *multum* mnoho (obsahem, důležitostí).

Deponentní slovesa

1. *Hominēs opera artificum Graecōrum mirābantur, mirantur, mirābuntur.* 2. *Nihil est melius et pulchrius quam dē rē publicā bene merērī.* 3. *Imitāre discipulōs industriōs! Discipulōs industriōs imitārī ūtile est.* 4. *Parentēs liberōs hortantur, ut in scholā bene discant et magistrīs oboediant (pāreant).* 5. *Rem tenē, verba sequentur.*

6. *Vivant sequentēs!* 7. *Optābāmus, ut vōbiscum loquī pos-sēmus.* 8. *Audī multa, loquere pauca! Si multa loquerēris, nōn crēderēmus tibi.* 9. *Hostēs rei publicae nostrae cottīdiē verbis et factis patriam nostram aggrediuntur; itaque cautī et vigilantēs simus!* 10. *Moneō tē, nē umquam mentiāris.*

aggredior, eris, aggredi přikročit, na-padnout (nepřátelsky)
artifex, icis, m. umělec
cautus, a, um opatrný, obezřelý
factum, i, n. čin, skutek

hortor, āris, āri povzbuzovat, pobízet
imitor, āris, āri napodobovat
loquor, loqueris, loquī mluvit, hovo-řit, říkat
mentior, īris, īri lhát